

БЕСЕДА НА УСЕКОВАЊЕ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА

Св. Јован Златоуст

ОПЕТ бесни Иродијада, опет лудује, опет игра, опет тражи од Ирода главу Јована Крститеља! Опет Језавеља хоће да отме Навутејев виноград и протера светог Илију у горе. Сећање на ове догађаје не узбуђује само мене већ и све вас који сте чули глас Еванђеља, и заједно са мном дивите се и јунаштву Јовановом и мекуштву Иродовом, и зверској јарости безбожних жена. Шта нам је испричало Еванђеље? Испричало нам је како је Ирод, ухвативши Јована, ставио га под стражу. Каквим поводом? Ради Иродијаде, жене Филипа брата свога (Мт. 14, 3). Ко неће окривити Ирода који је у мекуштву попустио безумним женама? Али како опет изразити, како описати необуздану злобу ових жена? Изгледа, нема на свету звера немилосрднијег од зле жене. У сваком случају, о таквој управо жени пало ми је да говорим овога тренутка а не о доброј и честитој, ма да знам не мало и поштених и добрих жена, и сматрам за дужност своје савести да у своје време проговорим и о њиховој преданости добру и богоугодном животу.

Нема на свету звера с којим бих могао сравнити злу жену. Међу четвороношцима ко је страшнији од лава? Нико, разуме се. Међу гмизавцима ко је ужаснији од аждаје? Опет нико. Ипак, и лав и аждаја нису тако зли као жена. Позивам се на речи Премудрога: Боље је живети са лавом и змијом неголи са женом лукавом и злојезичном (Сирах. 25, 18). Можда ти у овим речима видиш просту иронију? Али њих потпуно потврђују дела. Лавови су се постидели Данила, баченог у јаму, а Језавеља уби праведнога Навутеја; кит је сачувао Јону у својој утроби, а Далила, одсекавши косу и свезавши Самсона, предала га је непријатељима. Аждаје, шкорпије и змије бојале су се Јована у пустињи, а Иродијада му је одсекла главу за време пира. Илију су гаврани хранили у горама, а Језавеља је, и онда када је на његову молитву пао благотворни дажд, желела смрт њему. Ево шта је она говорила: Ако си ти Илија а ја Језавеља, тако да ми учине богови и тако да ми помогну, ако сутра у ово доба не принесем на жртву душу твоју као душу ма кога од побијених (3 Цар. 19, 2). Илија се уплаши и отиде спасавајући душу своју, и удаљи се у пустињу дан хода; и дошав седе под смреку и зажеле да умре, говорећи: Доста је већ, Госпode, узми душу моју од мене, јер нисам бољи од отаца својих (ст. 4.). Авај! Пророк Илија се уплаши жене! Он, који је речју закључао дажд за васељену, који је свео огањ с неба, који је молитвом васкрсао мртве, уплашио се жене? Да, уплашио се. Та ничија се злоба не може упоредити са зломом

зле жене. Моје речи потврђује сведочанство Премудрости: нема лукавости веће од змијине, и нема јарости веће од јарости женске (Сирах. 25, 17). О, зло и преоштро оруђе ђавола! Преко жене је он некада ранио Адама у рају; преко жене је он навео прекротког Давида на подмукло убиство Урија; преко жене је удесио пад премудром Соломону; преко жене је ослепио, лишивши косе, врло снажнога Самсона; преко жене је погубио синове првосвештеника Илија; преко жене је вргнуо у тамничке окове племенитога Јосифа; преко жене је одсекао главу светилнику васељене — Јовану.

Та шта ја говорим о људима! Помоћу жене ђаво је чак и анђеле збацио с неба. Помоћу жене он погубљује све, убија све, срамоти све, унижава све. Бестидна жена не штеди никога; ни левита не поштује, ни свештеника не уважава, ни пророка се не стиди. О, од свих зала најгоре је зло — зла жена! Ако је сиромашна, злоба јој доставља богатство; ако већ располаже богатством, она удваја своју злобу. Несносна животиња, неизлечива болест, неукротив звер — ето шта је она тада. Ја знам да је аспиде могуће припитомити благошћу, и да се лавови, тигрови и леопарди укроћују и припитомљују. А зла жена је неукротљива; притешњена — она лудује, милована надме се. Ако јој је муж начелник, она га и дан и ноћ наговара на убиства и сплетке, као Иродијада Ирода; ако јој је муж сиромашак, она га подстиче на завист и свађе; најзад, ако обудови, онда се подухвата да сама клевета све. Страх Господњи не обуздава њен језик; она се не боји ни Бога ни будућег суда, — закона љубави не признаје. Шта више, да сопственог мужа преда на смрт, за злу жену ништа не значи. У самој ствари праведнога Јова жена је подстрекавала да убрза свој крај богохулством. Реци реч неку Господу, говорила је она Јову, и умри (Јов. 2,9). О, злог бића! О, безумне жене! Њу није дарнула жалост при погледу на страдање човека чије је тело киптило црвима и, као живим угљевљем, било засуто гнојним ранама; она није омекшала гледајући патње и предсмртну муку, праћене грчевима и испрекиданим дисањем; њу није обузелo сажалење видећи где на ђубришту лежи го онај који се некада појављивао у царској пурпури; она се није сетила ни својих ранијих односа према њему, нити добра и славе које је добила преко њега. И место свега тога — реци реч неку Господу, и умри. Ето благодарности женине! Ето мелема који ублажава бол! Ето закона супружанске љубави! Је ли Јов икада говорио такве речи, жено, када си ти била болесна? Није ли се, напротив, старао да молитвама и добротворством ублажи твоју бољку? А ти, не задовољавајући се привременом казном која га је снашла, хоћеш да навучеш на њега вечну, подстрекавајући га на богохулство? Зар не знаш да ће се сваки грех и хула опростити људима, а на Духа Светога хула неће се опростити ни на овоме свету ни на ономе? (Мт. 12,31—32).

Хоћеш ли да видиш и другу супругу са таквом злобом! Сети се Далиле. Снажнога Самсона она је ошишала, свезала и предала непријатељима.

Свога сопственог мужа, с којим је делила исту постељу, она је заводила, обмањивала, заваравала својим миловањем и својим лицемерством. Јуче је љубила, а данас обманула; јуче је усрећивала љубављу, а данас погубила преваром. А зар он није био леп? Та ко је у оно време био лепши од њега, ко је носио на глави седам прамена косе, символ седмоструке благодати? Или, зар он није био снажан? Али ко је био снажнији од њега, када је он и страшног лава удавио на путу својим рукама, и тисућу непријатеља побио чељушћу магарећом? Или он, можда, није био свет? Он је био толико свет да када се једном, мучен жеђу и не налазећи воде да је утоли, помолио Богу, онда је на његову молитву из мртве магареће чељусту, која му је била у рукама, потекла вода, и он је утолио жеђ. И тако дивног, тако снажног, тако светог мужа, рођена жена је, свезавши га као злочинца, предала непријатељима. Но како је жена могла да савлада тако снажног мужа? Она се користила његовом добротом, ноћу је дознала од њега у чему је његова снага, а затим га везала чврстим веригама. Узалуд не објављује теби Премудри: Од оне која ти на крилу лежи, чувај врата уста твојих (Мих. 7, 5). Реци ми, каква звер, и када, кује шта слично своме мужјаку? Каква змија иште да погуби свога супруга? Каква лавица припрема смрт своме мужјаку? Видиш ли како су истините речи Премудрога: Нема лукавости веће од змијине, и нема јарости веће од јарости женске (Сирах. 25, 17). Једном речју, ко има злу жену; нека зна да му је то награда за безакоње. И ово потврђује Премудри: жена зла биће дата мужу безакоња. И ово потврђује Премудри: жена зла биће дата мужу безакоња за његова зла дела (Сирах. 25, 22—29). — Овим завршујемо своју реч о злој жени.

Сада треба да се сетимо и добрих жена, нарочито ради овде присутних. Добре жене гледају на врлине добрих као на своје, и труд њихов сматрају достојним награде као свој сопствени. Као на образац добре гостопримљиве жене указаћемо на блажену Сунамићанку. Она је, са пристанком свога мужа, припремила у своме дому уточиште за Јелисеја, где се он могао несметано одмарати после својих путовања; ту је за њега била спремљена постеља, постављен светњак и стол: светњак не без светлости него са уљем које подржава светлост, сто не без хлеба него са обилним јестивом.

А шта да речемо о оној блаженој удовици која је у свом дому дала уточиште пророку Илији? Ништа је није спречило да укаже гостопримство пророку, пошто је при свој сиромаштини својој била богата добрим расположењем. А она је била толико сиромашна да није имала ни хлеба, ни вина, ни чорбе, нити ичег од производа земаљских: ни родна њива није јој давала жита, ни виноград није за њу рађао слатко грожђе, ни родно дрвеће није јој у јесен давало своје сочне плодове. Та и шта се могло очекивати када у ње није било ни педи обрађене земље, ни лакта земљишта подесног за гајење винове лозе. Сва њена средства за прехрану састојала су се у томе што је она у време жетве ишла по

стрњиштима и скупљала случајно иза жетелаца заостало класје; на тај начин она је спремала себи исхрану за читаву годину! К њој је дошао Илија, и то у време ужасне глади, када је сва земља испуцала од суше, када је небо пламтело као огањ, ваздух био врео као растопљен бакар, и облаци зауздани; када није било ни траве, ни цвећа, ни јутарње росе, нити су дрвета давала младице, нити класје њихало своје врхове; када су реке пресушиле, и извори се једва хранили из недара земље, а море постало густо од соли, пошто није било притока слатке воде и није падала киша. Тада је баш дошао Илија к овој сиромашној удовици. А како је њен живот чак и у обично време био пун оскудице, можете ценити. Па ипак пророк се, силазећи с горе, упутио к њој, обишавши богаташе који су имали хлеба у изобиљу. Али зашто он, који је речју сводио огањ с неба, није свео себи храну? Гле, он је то могао учинити? Разуме се, могао је, па ипак то није учинио. Зашто? Да не би удовицу лишио награде за гостопримство, а и да би преосталу у ње прегршт брашна умножио својим благословом. У самој ствари, пророк је дошао овамо не толико да себе прехрани, колико да прехрани удовицу и да обелодани расположење њеног духа и срца. То се десило по промислу Божјем. Све свете људе који се налазе у свету Бог може прехранити сам, али Он понекад ускраћује своје даре, да би помоћу гостопримства испитао добро расположења срца и дао им могућности да род роде. И само када се већ нико не нађе да прими и укаже гостопримство, тада Он или шаље храну преко птица, као Илији на гори; или преко непознатог пророка, као Данилу у јами; или преко морскога звера, као на пример Јони; или најзад сам непосредно шаље храну с неба, као оцима нашим у пустињи: јер, када се не нађе ништа што би они могли узети за храну, онда им Он с неба посла ману и из стене изведе воду. Исто тако, када свети Његови живе у свету са осталим људима и налазе се у невољи, Он не хита са Својом помоћу, да би људима дао могућности да стекну себи спасење чинећи добро невољницима.

Тако, Илија дође к удовици, у које не беше ничег осим прегршти брашна. Једва би та прегршт била довољна њој и деци за ручак. А шта јој пророк вели? — Донеси ми мало воде у суду да се напијем (3 Цар. 17, 10). А када она пође по воду, он викну за њом: донеси ми и мало хлеба да једем (ст. 11). У одговор на то она сасвим отворено признаде чега у ње има и чега нема. А шта управо? — Тако да је жив Господ Бог твој, немам печена хлеба до прегршти брашна у здели и мало уља у крчагу (3 Цар. 17,12). Чудновато је да при таквом сиромаштву она не скрива шта је у ње остало. А колико данас људи, у којих се злато и сребро готово ваљају на све стране, на позив да укажу помоћ ближњима, одговарају отказом, позивајући се на то како немају ништа; ако пак на неодступне молбе и пристану дати, то претходно узимају менице осигуравајући их потписима јемаца. А гле, удовица на прву реч изјављује да има прегршт брашна. А шта пророк чини затим? Брже,

вели јој он, умеси од тог брашна хлеб, али прво мени па после зготови себи и деци. За њу је ова реч била кушање, проба за њено срце, пробни камен за њену вољу. Као да је само срце ове блажене жене било стављено на теразије, и мерено. На коју ће страну претегнути теразије? Да ли ће претегнути љубав према рођеној деци или дужност гостопримства према пророку? И она је претпоставила да скучи себе и своју дечицу а да пророка прими. Као да је знала да који прими пророка у име пророчко, плату пророчку примиће; и који напоји једнога чашом студене воде у име ученичко, неће му награда пропасти (Мт. 10, 41.42). Но шта значи та околност што пророк моли њу да пожури што више са мешањем хлеба за њега? Зар је он био толико гладан, па му је било потребно толико да хита? Није, разуме се, него је ова ужурбаност требала да посведочи њено усрђе, готовост и топлину њеног гостопримства, и одсуство љутње или негодовање. Бог љуби онога који драговољно даје (2 Кор. 9, 7). — Што пре умеси мени, па после себи и својој деци. Пожури као што је Аврам при посети анђела пожурио к својим стадима да би изабрао јагње да их угости, и као што је Сара похитала својим оставама да би добила за то хлеб који се скрива на небу. Пожури и донеси, као Аврам, жртвујући Богу, не себи прво па после мени, као Каин и Офни и Финес, синови првосвештеника Илија, који су богохулно присвојили себи првине од дарова који су приношени Богу.

И удовица с усрдношћу испуни наређење пророково. А он, посматрајући духовним очима њено унутрашње богатство, прими хлеб из њених руку и својим ускликом испуни њен дом благом: Брашно се из зделе неће потрошити, нити ће уља у крчагу нестати докле не пусти Господ дажд на земљу! (3 Цар. 17, 14). Зашто пророк одређује такав рок? Неопходно је било учинити то, јер је то био знак, да новозаветна благодат, слично палој киши, треба да учини крај староме закону. За речју пророковом следовало је дело. Видиш ли како добре жене жању плодове свог гостопримства? Тако су славни плодови добрих напора; тако је неискорењив корен праве мудрости!

Сада сте чуле, жене, и о злим делима рђавих жена и о врлинама добрих. Заволите ове и не подражавајте оне: с једнима се такмичите, од других бежите, да би, идући стопама добрих, биле убројане међу светитеље у Христу Исусу Господу нашем, коме нека је слава и хвала вавек. Амин.

